

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ГІРНИЧИХ ІНЖЕНЕРІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

В умовах модернізації сучасної освіти а також у зв'язку з необхідністю підвищення якості екологічної освіти головна роль відводиться цілісному розвитку особистості, тобто розвитку особистісних якостей фахівців будь-якої професії в тому числі і гірничого спрямування. За допомогою системи освіти суспільство має не лише готувати кваліфікованих фахівців, але й формувати соціально зрілих, відповідальних громадян. Враховуючи те, що екологічні проблеми все частіше набувають міжнародного характеру, вирішення даного завдання в Україні можливе за умови впровадження сучасних підходів до організації навчального процесу, подальшого вдосконалення всієї системи екологічної освіти та виховання з широким використанням міжнародного досвіду, що накопичений розвиненими країнами.

Оскільки сучасна професійна діяльність фахівця гірничої галузі вносить суттєві зміни у природне середовище, необхідно поставити у центр уваги підготовки майбутніх фахівців напряму «Гірництво» формування їх екологічної відповідальності, яка передбачає в першу чергу виховання духовності, моральності, високої загальної екологічної культури. Впродовж навчання у ВНЗ майбутні гірники мають набути екологічну компетентність, яка є невід'ємною складовою професійної компетентності.

Аналіз наукових праць в різних галузях професійної діяльності підтверджує необхідність формування та розвитку у ВНЗ спеціаліста з адекватним набором професійних якостей та вмінь дослідженнями в той же час в педагогічній теорії та практиці існують різні підходи розкривають сутність та структуру професійної компетентності та її складової екологічної компетентності.

Важливими дидактичними засадами процесу моделювання є перш за все дидактичні підходи і дидактичні принципи, які ми використовуємо як основні у процесі нашого дослідження і у процесі викладання основного хімічного і екологічного змісту. У педагогічній науці накопичений значний перелік дидактичних підходів. Тому для визначення сутності та ролі підходів у формуванні екологічної компетентності виникає необхідність означення поняття «підхід».

Категорія «підхід» використовується, як в педагогічних дослідженнях так і в педагогічній практиці та застосовується для позначення спектру практичної орієнтації педагога на певну сукупність взаємопов'язаних понять, ідей і способів педагогічної діяльності. Підхід передбачає педагогічну взаємодію направлену не на методологічне покращення освітнього процесу, а на розвиток творчих здібностей особистості. Спектр таких підходів різноманітний. Спрямованість на певні з них дозволяє вибудувати стратегію освітньої діяльності, здійснювати обґрунтування певної освітньої моделі чи певного напрямку формування знань.

«Філософський словник» тлумачить поняття «підхід», як «комплекс парадигматичних структур та механізмів у пізнанні або практиці, що характеризує стратегії і програми, які конкурують між собою (чи історично змінюють один одного), у філософії, науці, політиці чи в організації життя і діяльності людей».

Найбільш актуальним для теми нашого дослідження вважаємо «компетентнісний підхід», згідно з яким головним результатом освіти тепер вважається не сума «ЗУНів» (знань, умінь і навичок), не повнота засвоєння навчального матеріалу, а рівні компетентностей, які приводять до вміння застосовувати цілий спектр інтегрованих знань і особистісних якостей. Загалом стоїть завдання оновлення професійної освіти на компетентнісній основі шляхом посилення її практичної спрямованості та збереження водночас фундаментальності навчання. Компетентнісний підхід – це орієнтація на єдині вимоги до освітніх стандартів у Європі. Інструментальним засобом досягнення названих цілей є принципово нові конструкти: компетентності та компетенції, які іноді вживалися як синоніми. Проте на сьогодні зміст цих понять розмежовано. Ми поділяємо погляди учених (Н. Кузьміна, О. Ломакіна), які розглядають «компетенцію» як базу, основу для подальшого формування та розвитку компетентності.

Отже, «компетенція» – вужче поняття, ніж поняття «компетентність» і ключові компетентності мають містити у собі низку компетенцій. Набуття компетентності – завдання перш за все самого студента, вона набувається самою особистістю, її, тобто особистістю усвідомленням необхідності компетентності у майбутній роботі, у процесі розв'язання багатьох життєвих проблем, тобто знання стають цінністю для суб'єкта («знання — сила»), підкреслюється їх аксіологічний аспект особливо для випускника.

Найбільш повно зміст компетентнісного підходу відображають О. Пометун та О. Овчарук, які розглядають «компетентність» стосовно характеристики рівня професіоналізму особистості, а під

компетентнісним підходом розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей особистості, результатом якого є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості.

Важливу роль у формуванні екологічної компетентності фахівця напряму «Гірництво» відіграють фундаментальні дисципліни природничо-наукового циклу. Базовими у формуванні екологічної компетентності та екологічного світогляду особистості майбутнього гірничого інженера є хімічні знання, що відповідно вимагає посилення екологічної спрямованості змісту дисципліни «Хімія».

Хімія, як предмет, несе досить велике дидактичне навантаження у розкритті глобальних екологічних проблем і має широкі можливості щодо екологічного виховання молоді. Проте вивчення досвіду реалізації екологічної освіти у процесі вивчення дисциплін природничого циклу, зокрема і «Хімії» вказує лише на залучення екологічної складової у зміст окремих тем. Крім того, низький рівень усвідомлення необхідності вивчення даної дисципліни для подальшої фахової підготовки та професійної діяльності зводить ці зусилля нанівець. Тому виникає потреба у введенні у зміст природничо-наукових дисциплін в цілому, і «Хімії» зокрема, завдань прикладного характеру, які були б зв'язані зі змістом майбутньої професійної діяльності, систематичному використанні екологічної складової, забезпеченні навчально-методичними матеріалами і рекомендаціями оволодіння системою екологічно спрямованих знань. Елементи екологічних знань дозволять встановити роль хімії у розумінні та розв'язанні екологічних проблем, зокрема тих, які спричиняє гірничовидобувна та гірничопереробна промисловість, а саме зменшення викидів у довкілля, запровадження енергоощадливих технологій, доцільність безвідходного виробництва, обережного втручання у природні процеси, визначення місця людини в природі і відповідне обґрунтування норм її поведінки як в природі так і в майбутній професійній діяльності.

Компетентнісно орієнтоване навчання є саме по собі особистісно орієнтованим, оскільки його метою є не просто передавання досвіду у вигляді знань, умінь і навичок, воно також має своєю метою формування ціннісних орієнтацій особистості, її світогляду, набуття нею особистого досвіду діяльності, здатності адекватно діяти в проблемних ситуаціях, задовольняти свої індивідуальні потреби, відповідати на виклики часу та здійснювати свій життєвий проект.

Компетентнісний підхід особливо необхідний при набутті фундаментальних природничих знань, у нашому випадку екологічних знань, для фахової підготовки інженерів гірничих спеціальностей. У цьому випадку обов'язковим є осмислення і розуміння суті речовин та явищ, які з ними відбуваються в природі і на виробництві. Використання зазначених підходів при їх вдалому поєднанні має забезпечити студентам набуття фундаментальних знань в цілому і екологічної компетентності зокрема.

Хімія як фундаментальна дисципліна дає свій специфічний внесок у формування професійної компетентності спеціаліста, зокрема її складової частини – екологічної компетентності, яка ґрунтується на способах викладання навчального матеріалу (навчальні тексти, хімічні формули, хімічні рівняння, діаграми, таблиці тощо), та видах діяльності студентів (робота з навчальними текстами, розв'язування задач, виконання лабораторних дослідів, постановка експерименту та захист його результатів).

Проаналізувавши значення компетентнісного підходу до формування екологічної компетентності майбутнього гірничого інженера можемо зробити висновок, що компетентнісний підхід, як якісно новий підхід у педагогіці дозволяє сформулювати екологічно свідому та відповідальну особистість-громадянина. Разом з тим формування екологічної компетентності майбутнього гірничого інженера, як складової його професійної компетентності є показником професійної готовності фахівця до реалізації екологічної складової у майбутній практичній діяльності.